

Dr. Kováts Surd Verseny a bankszektorban

A piacok megfelelő működését, a társadalmi erőforrások optimális felhasználását általában a piacokon érvényesülő hatásos verseny biztosítja. A hatásos verseny egyik feltétele, hogy a fogyasztók megfelelő információ birtokában racionális döntéseket hozzanak az egyes szolgáltatások igénybevételéről, azaz kiválaszthassák a számukra leginkább megfelelő termékeket.

A fogyasztási döntés meghozatalakor a választás szabadsága fontos garanciája annak, hogy a fogyasztók valóban a számukra optimális termékhez jussanak hozzá. Amennyiben ez a szabadság korlátozódik, torzulhatnak a fogyasztói döntések, ami befolyásolhatja a piac működését is.¹

A verseny előnyei a fogyasztó szempontjából sokféleképpen jelentkezhetnek: a verseny következtében számos olyan termék válik hozzáférhetővé a piacon, amelyek valamilyen szempontból kedvezőbbek, jobban illeszkednek a fogyasztó igényeihez, mint az egyéb termékek. Ezek az előnyök fogyasztónként mások és mások is lehetnek. A banki szolgáltatások példáján illusztrálva, a folyószámlák esetében a fogyasztók egy része azt tekinti a legfontosabbnak, hogy a lehető legolcsóbban jusson a termékhez, míg mások azt, hogy a lehető legkényelmesebb legyen az ügyintézés (minél közelebb legyen a bankfiók, minél kevesebbet kelljen ott várni).

A verseny előnyei a társadalom szempontjából is nyilvánvalóak. A verseny biztosítja, hogy a termékek versenyzői áron jussanak el a fogyasztókhoz. Ennek következtében a termékek árában a költségek, valamint a normál profit jelenik meg, ami azt biztosítja, hogy a termékek valóban annyiba kerüljenek, amennyibe előállításuk társadalmi szinten kerül. Ezek az árinformációk segítik aztán a fogyasztókat abban, hogy el tudják dönteni, hogy melyik termék a leginkább megfelelő számukra, arra fordítva a rendelkezésükre álló erőforrásokat, ami számukra a leginkább megfelelő.

A hosszú távra szóló üzleti kapcsolatokban a verseny jótékony hatásainak érvényesülése érdekében nem szerencsés, ha a választás szabadsága csak a szerződéskötéskor érvényesül. Bár természetesen az ilyen jellegű szerződéses kapcsolatokban is viselniük kell a szerződő feleknek a szerződéskötéskor hozott döntéseik következményeit, aminek érvényesítéséhez a kötelmi jog védelmet biztosít, nem szerencsés, ha ezek a döntések jelentős mértékű aszimmetriához vezetnek a szerződés alapján kialakuló tartós üzleti kapcsolatokban. (szerződésen belüli aszimmetria) Ennek ugyanis bizonyos, a későbbiekben részletesen kifejtésre kerülő feltételek fennállása esetén az is lehet a következménye, hogy a szolgáltatónak csak a szerződéskötés időpontjában kell versenyezniük a fogyasztókért, és a verseny jóléti hatásai csak addig érvényesülnek megfelelően, amíg a piaci viszonyokban, körülményekben nem következik be változás. Amennyiben a szerződés időtartama során a fogyasztó számára kedvezőbb lehetőségek válnak elérhetővé, a piac hatékony működéséhez szükséges, hogy a fogyasztó felülvizsgálhassa korábbi döntését, és a számára legkedvezőbb alternatívára válthasson.

---

¹ A fogyasztói döntés korlátját jelentheti például az egyes termékek fogyasztásához kapcsolódó mennyiségi korlátozások, vagy az egyes terméktípusok fogyasztásának visszaszorítására szolgáló fogyasztási adók, illetve mások fogyasztását ösztönző kedvezmények.

Ahhoz, hogy a váltás lehetősége megfelelő támogatást nyújthasson a verseny érvényesüléséhez, számos feltétel teljesülésére van szükség. Ezek közül kiemelten fontos az ajánlatok összehasonlíthatósága, a váltással kapcsolatban felszámított díjak mérséklése, valamint az ajánlatok kiszámíthatósága és változtathatóságának korlátozása. (Amennyiben a változások nem előre kalkulálhatók, a fogyasztók könnyen kiszolgáltatottá válnak az egyes szerződéses kapcsolatokban.

A verseny kockázatok vállalásával jár, nem feltétlenül igaz azonban az, hogy az egyes piaci szereplők kockázatvállalásának mértéke és a verseny foka között egyértelmű átváltás lenne. Éppen ennek a következménye az is, hogy külön intézményrendszer felügyel arra, hogy a pénzügyi piacok szereplői betartsák a versenyszabályokat (ez a versenyfelügyelet), illetve külön intézményrendszer arra, hogy ezek a szereplők a kockázatvállalás korlátozására vonatkozó szabályokat is betartsák (ez a prudenciális felügyelet feladata). Mindkét cél önmagában is fontos, azonban harmonikus érvényesítésük érdekében az egyes hatóságoknak együtt kell működniük.

A jelenlegi válság kapcsán erőteljesen hallani olyan véleményeket, hogy a pénzügyi szereplők a piac biztonságos működéséért felelős szabályokat megkerülték, így a kockázat közömbösítését célzó intézményi garanciák nem működtek. Ilyen jellegű problémákra nem jelenthet megoldást a verseny fokának mesterséges mérséklése, hiszen az semmilyen új biztonsági elemet nem épít a rendszerbe. A valós megoldást a kockázat vállalásának ellenőrzését célzó szabályok fejlesztése jelenthetné.